

Ivar Utne:

NAVNETRADISJONER SOM IKKE SKILLER MELLOM FOR- OG ETTERNAVN

Den nye personnavnloven gjør det mulig for innvandrere i stor grad å føre videre navneskikker fra hjemmekulturene når de bosetter seg i Norge. For å lette arbeidet med slike saker har jeg etter initiativ fra Justisdepartementet (JD) utarbeida ei navneliste. I denne artikkelen skal jeg orientere kort om lista og formålet med den.

1. Skikkene

Felles for mange av innvandrerulturene er at samme navneformer blir brukt både som for- og etternavn. De blir også brukt på plass og til bruksmåter som tilsvarer våre mellomnavn. Grunnen er ofte at en manns fornavn blir brukt som etternavn for barn, barnebarn eller koner.

Det er f.eks. ganske vanlig at innvandrere med bakgrunn i muslimsk/ arabisk navneskikk har sin fars fornavn etter sitt fornavn, og farfars fornavn etter det igjen. I det norske folkeregisteret blir ei slik navnerække ofte ført som fornavn, mellomnavn og etternavn. I noen muslimske kulturer bruker de fars fornavn som etternavn, og ikke farfars. Arabisk navnekultur er spredd med islam til ikke-arabiske områder i ulikt omfang. Det fins to hovedgrener av islam, sunni- og sjiitt-muslimer, uten at forskjellene mellom dem vil bli tatt opp her.

Den arabiske navnekulturen fins for det meste av befolkninga i landa på den arabiske halvøya, i Midt-Østen (medregna Irak og Iran), i de nordlige delene av Afrika, Afghanistan, Pakistan og i Indonesia. På Balkan gjelder det folkegruppene bosniere, og albanere som bor i Serbia (Kosovo). I tillegg fins arabiske navneskikker i tredelen eller mer av befolkninga i Malaysia, Bangladesh, noen sørlige land i det tidligere Sovjet, Tyrkia og Sentral-Afrika. 11 % av Indias befolkning er òg muslimer. Den norske innvandringa med arabisk navnekultur kommer særlig fra Midt-Østen, inkludert Irak og Iran, og Nord-Afrika.

Tamiler bruker vanligvis sin fars fornavn som etternavn, og konene får sine menns fornavn som etternavn. I tillegg er det vanlig at etternavnet kommer før fornavnet. Tamilene i Norge kommer særlig fra Sri Lanka, men det fins også tamiler i India.

I mange afrikanske kulturer har det tradisjonelt ikke vært etternavnstradisjon, men det har vært vanlig med flere fornavn. Ved innføring av skoler og gjennom kontakt med vestlig kultur har gjerne ett av deres fornavn blitt ført som etternavn i protokoller og andre papirer. På den måten har de fått fornavn som etternavn.

Alle slike kulturer som er nevnt her, har i tillegg hatt andre etternavn for deler av befolkninga, dvs. navn som ikke blir brukt som fornavn.

Mer omtale av navneskikkene ovenfor fins i *NOU 2001:1 Lov om personnavn – Tradisjon, liberalisering og forenkling*, kap. 11.3.1. Dessuten har jeg omtalt det i artikkelen «Arabiske navn i Norge» i *Namn og Nemne* nr. 19 (2002, under utg.), artikler i *Nytt om navn* nr. 31 og 32, og i *Norsklæreren* nr. 5/2001.

2. Innføring i norske register

Når folk fra disse kulturene som bruker samme navneformer i flere posisjoner, har kommet til Norge, har de i en del tilfeller fått problemer med godkjenning av navn. Grunnene har dels vært at navn som fra før fins i folkeregisteret bare som etternavn, ikke har blitt godtatt som fornavn for barn. Og motsatt har andre ikke fått godkjent navn fra slike kulturer som etternavn ved navneendringer fordi navna har vært registrert bare som fornavn i folkeregisteret.

Etter den nye navneloven skal slike skikker kunne bli ført videre i Norge. For å gjøre saksbehandlingen enklere i folkeregistera, i fylkesmannsembeta og hos Justisdepartementet, har Justisdepartementet tatt initiativet til å få laga ei liste over navn som kan forekomme som både for- og etternavn i de kulturene som er nevnt ovenfor. Dette gjelder følgende tilfeller i den nye navneloven:

- § 3 3. ledd nr. 3, om nytt etternavn.
- § 4 1. ledd nr. 3, om etternavn for barn, etter en av foreldrenes eller en av besteforeldrenes fornavn. Dette får tilsvarende bruk for mellomnavn.
- § 4 1. ledd nr. 5, om ektefelles etternavn etter den andres fornavn.
- § 8 2. punktum, om fornavn.

3. Innholdet i lista

Lista inneholder tre kolonner. Det er navnet, kulturen og kjønn. Et lite utdrag fra lista:

Navn – Kultur – Kjønn

Ali – muslimsk – menn

Alia – muslimsk – kvinner

Aliedin – muslimsk – menn

Alif – muslimsk – menn

[...]

Jeyakumar – tamilsk – menn

Jeyakumaran – tamilsk – menn

Jeyakumari – tamilsk – kvinner

Jeyaluxmy – tamilsk – kvinner

[...]

Kodjo – afrikansk – menn

Kofi – afrikansk – menn

[...]

Namugga – afrikansk – kvinner

Namuleme – afrikansk – kvinner

Namusobyas – afrikansk – kvinner, menn

[...]

Srinanthakumar – tamilsk – menn

[...]

Flere av navna kan bli brukt for begge kjønn, uten at dette har kommet med i lista, og i noen tilfeller er opplysninger om kjønn ikke med fordi det ikke har vært tilgjengelig i kildene som er brukt.

I den første utgava som ble lagt ut på nettet i månedsskiftet oktober/november 2002, datert 28.10.2002, er det med ca. 4900 muslimske navn, derav ca. 650 kvinnenavn, ca. 1400 tamilske navn og ca. 65 navn fra andre afrikanske kulturer. I alt omfatter lista ca. 6300 navn, inkludert skrivevarianter av navn.

I den muslimske og den tamilske kulturen er mannsnavn mest aktuelle som etternavn på grunn av navneskikken. Det er òg grunnen til at lista er mest fyldig for mannsnavn blant de muslimske navna. For de andre kulturene er det mer jamnt fordelt. Etter den norske personnavnloven er manns- og kvinnenavn fra alle disse kulturene likestilt når det gjelder bruk som etternavn. Av den grunn vil utvalget av kvinnenavn bli utvida i senere utgaver.

Lista inneholder bare de typene opplysninger som er nødvendige for å kunne handheve loven. Derfor inneholder lista ikke informasjon om betydning, språklig bakgrunn, bruksomfang eller geografisk utbredelse. Navn som normalt ikke brukes som både for- og etternavn i disse kulturene er heller ikke med i lista.

Mange navn forekommer i flere stavevarianter. En viktig grunn til dette er at det ikke er noen fast måte å omforme fra det arabiske og det tamilske alfabetet til vårt latinske alfabet. Dessuten må en regne med mange flere varianter enn dem som fins i lista. Dette har jeg skrevet om for arabisk i artikkelen «Arabiske navn i Norge» i *Namn og Nemne* nr. 19 (2002).

Lista er lagt ut som ei lang liste, og ikke delt opp i bolker etter f.eks. bokstaver. Hensikten er å lette gjennomgående søk.

4. Kildene

Lista er utarbeida med grunnlag i oppslagsverk, artikler og norske folkeregisteropplysninger.

For muslimske og arabiske navn har jeg brukt navnebøker med ulikt opphav både når det gjelder geografi og hvilke språk som er i bruk der bøkene er utgitt. På den måten får en representert ulike transkripsjonsmåter og ulike navnevalg, men det dekker ikke alle relevante områder. Navn er òg henta fra lister over nye fornavn i Norge i åra 1994–2001. Disse listene har ikke hatt opplysninger om nasjonalitet, slik at jeg i praksis har plukka ut navn ut fra kjennskap til form og navneledd.

For tamilske navn har det ikke vært mulig å få tak i trykte navnebøker. Det fins derimot noen lister på internett, men de har i liten grad med navneformer

som blir brukt blant innvandrere i Norge. Da tamilske navn i stor grad er knytta til hinduisk religion, har jeg i noen grad hatt nytte av hinduistiske navnebøker med navn fra India. Men disse har andre transkripsjonsmåter av navna enn dem som er vanlige for tamilske navn i Vesten. Tamilske navn er òg plukka ut fra de samme folkeregisterlistene som ble brukt til å finne muslimske/arabiske navn. Men den viktigste kilden til tamilske navn har vært søk i skattelistingene som har vært tilgjengelig på internett på noen avisers hjemmesider, bl.a. *Bergens Tidende*. Der er det bare mulig søke på etternavn. Men søk på sannsynlige tamilske etternavn har gitt fulle navn for enkeltpersoner og dermed også fornavn. Disse datane er vært kontrollert mot hinduistiske navnebøker. Tamilske navn er gjerne sammensatte, og derfor lange og vanskelige å skrive for oss. *Srinanthakumar* består av *Sri*, *Nanthan* (uten *n* i sammensetninga) og *Kumar*.

For afrikanske navn har jeg hatt nytte av flere navnebøker, særlig flere der Jonathan Musere er forfatter eller medforfatter. Disse bøkene inneholder mange titusener av fornavn. Men jeg har funnet det lite formålstjenlig å fylle lista med navn som det er usikkert om de blir brukt som etternavn. Afrikanske navn i lista er navn som fins både i fornavnsbøker og som etternavn i det norske folkeregisteret, dvs. i de nevnte skattelistingene.

NOU 2001:1, pkt. 11.3.1.7 inneholder referanser til kilder.

Nettadresse for lista: <http://www.hf.uib.no/i/nordisk/navneliste.htm>

Ivar Utne
ivar.utne@nor.uib.no